

C.

I. Lovgivning.

Ny almindelig Forordning angaaende
de lærde Skoler i Danmark og Norge.

(Forts. See forrige Quart. S. 271.)

Fierde Kapitel.

Om Underviisningen, Læretiden, Lec-
tionsordenen m. v.

§. 27.

Underviisningen i ethvert Sprog og enhver
Videnskab skal have sine egne Specialklasser, i hvil-
ke den begyndes, fortsættes og fuldendes. Vor
Direction for Universitetet og de lærde Skoler be-
stemmer saavel Antallet af de forskjellige Lærefags

Specialklasser, som den Orden, i hvilken disse skul-
le gaae frem ved Siden af hinanden.

§. 28.

De forskjellige Lærefag skal fordeles imellem
samtlige enhver Skoles faste Lærere, efter deres
Kundskaber, Duelighed og Læregaver. Vor Di-
rection anviser enhver af dem sit Lærefag, sine
Klasser og Læretimer, dem han efter Embedspligt
er forbunden at paatage sig.

§. 29.

For Underviisningen i enkelte Fag, som ikke
kunne bestrides af Skolens faste Lærere, antager
Directionen Hielpelærere for Timebetaling, hvil-
ken Betaling gives dem af Skolekassen ved hver
Maanedes Udgang, imod en af Skolens første Læ-
rer udstædt Attest om de Timer, i hvilke de have un-
derviist, og for hvilke dem altsaa tilkommer Be-
taling.

§. 30.

I Tilfælde at ellers paa noget Sted, hvor en
lærd Skole er anlagt, findes nogen af fortrinlige
Sprog- eller andre Kundskaber bekiendt Mand,
som, endskiønt han, formedelst Embeds- eller an-
den Stilling, ellers ikke afgiver sig med Ungdoms-
Underviisning, dog maatte have Tid og Lust til at
Univerfit. og Skole-Annaler 1810. 1 B. F

overtage Læretimer i en saadan Skole, ville Vi, efter Forestilling fra Vor Direction, bestemme det Honorarium, som ham derfor bør tillægges.

§. 31.

Alle de, som give Underviisning timeviis, uden at være faste Lærere, antages kun under den gjensidige Betingelse, at deres Tjeneste kan ophøre efter Fierdingaars Opsigelse.

§. 32.

Med ethvert nyt Skoleaars Begyndelse skal Vor Direction paa ny giennemgaae, og, efter Omstændighederne, forandre den for enhver fuldstændig og for enhver Middel-Skole udstædte Lektions-tabel, som angiver, hvorledes de daglige Underviisningstimer skulle være inddeelte, og hvorledes de enkelte Lektioner skulle følge paa hinanden. Til den Ende skal enhver Skoles første Lærer, efter Overlæg med sine Medlærere, i det seeneeste 8 Uger førend det nye Skoleaar begynder, indsende til bemeldte Vor Direction til Bedømmelse deres motiverede Forslag til saadanne Forandringer i Lektionstabellen, som de hver i sin Skole ansee passende for Underviisningens Arbejde.

§. 33.

Fra den Lektionstabel, som Directionen har udfærdiget, maa aldeles ingen Afvigelse finde Sted,

med mindre uforudseete Omstændigheder skulde indtræffe, som gjøre samme for en Tid uundgaaelig. Naar i Skoleaarets Løb skulde indtræffe Forandringer i Lærerpersonalet, maae de Modificationer, som derved foranlediges i Lektionstabellen, af Directionen autoriseres.

§. 34.

Der skal dagligen i enhver Skole gives 7 Læretimer, 4 om Formiddagen, 3 om Eftermiddagen; dog kan en Formindskelse i dette Antal finde Sted for de tvende nederste Klasser. Den daglige Skoletids Begyndelse retter sig efter Aarstiden og efter locale Omstændigheder. Underviisningen skal ordentligviis gives i Skolens Læseværelser.

§. 35.

Antallet af de ugentlige Læretimer i hver Specialklasse kan, naar det findes nødvendigt at anvende flere Timer paa et enkelt Underviisningsfag, forges for dette, og derimod formindkes for et andet, naar enten samme er af forholdsmæssig mindre Vigtighed, eller naar Disciplene deri have gjort særdeles mærkelige Fremskridt.

§. 36.

Forsegelse eller Formindskelse af de ugentlige Læretimer for hvert Lærefag, ligesom og Formind-

stelse af de daglige Læretimer for enkelte Klasser, bestemmes af Vor Direction, som ogsaa fastsætter, hvorlænge ethvert Cursus i enhver Specialklasse skal vare, og naar samme skal være tilendebragt, for igien at begynde fra først af.

§. 37.

At besørge sine Læretimer med Nsiagtighed, og til rette Tid at begynde og ende samme, er alle Lærernes fælles Pligt. Enhver Skoles første Lærer har omhyggeligen at paasee, at denne Pligt pinctligen efterkommes, og han maa aldeles ikke taale, at de i den approberede Lektionstabel for enhver Lærer fastsatte Læretimer nogensinde, uden hans Forevidende og Samtykke, udsættes, eller overdrages til en anden Medlærer, eller ombyttes.

§. 38.

Naar nogen af Lærerne ved uundgaaeligt Forfald hindres fra at møde i rette Tid paa Skolen, paaligger det ham, saa betids som muligt at melde saadant til den første Lærer, som da fører Anstalt til, at Disciplene i den eller de ledige Timer enten af de andre Lærere undervises i deres Fag, eller dog syffelsættes paa en nyttig Maade, og under en Lærers Opsyn. I et saadant Tilfælde maa ingen af de faste Lærere, under hvilkensomhelst Foreven- ding, unddrage sig fra den aldeles giensidige Pligt,

at træde i sin Medlærers Sted, og paatage sig de overordentlige Læretimer, som af den første Lærer anvises ham. Men paa den anden Side er det den første Lærers Pligt, at fordele denne fælles Byrde med billigt Hensyn paa de enkelte Læreres ordentlige Skoletimer, og da i Lærernes næste Forsamling bestemt at anmeldte det indtrufne Tilfælde, samt at lade indføre i Protocollen de Foranstaltninger, som derved ere foranledigede.

§. 39.

Har nogen Lærer vigtige Anrsager til Reise udenfor Ferietiden, da bør han dertil søge Tilladelse hos Ephorerne. Men varer Reisen længere end 8 Dage, maa Tilladelse søges hos Vor Direction. I begge Tilfælde bør Ansøgningen være paategnet af Skolens første Lærer om, hvorledes hans Læretimer i hans Fraværelse besørges.

§. 40.

Naar en Lærer, hindret af Sygdom, for en længere Tid ikke selv kan besørge sit Embede, eller naar en Vacance indtræffer, da maa, uden Directionens Vidende og Tilladelse, ikke antages nogen Interimislærer. Men i saadant Tilfælde skulle samtlige Lærere hver for sig rette sig efter den Foranstaltning, som af Skolens første Lærer, eller, naar han ved Døden skulde være afgaaet, af Epho-

terne forelsbigen træffes, og som siden, efter Vedkommendes uopholdelige Indberetning, af Vor Direction anordnes, eller af samme umiddelbar bestemmes.

§. 41.

Saafrømt Lærere, der modtage Timebetaling, i mødende Tilfælde kunne og ville paatage sig vicarierende Tjeneste, hvortil de isørigt ikke ere forpligtede, saa erholde de Betaling ogsaa for de flere Timer, i hvilke de, som vicarierende, undervise. Vil nogen derimod ved sin Antagelse forpligte sig til at vicariere lige med de faste Lærere, da erholder han fuld Maanedsbetaling, i Forhold til det ham anviste Timetal, uden Afkortning for Timer i Fristiden og i lovligt Forsalds Tilfælde.

§. 42.

Enhver Skoles første Lærer skal aarligen 12 Uger før Skoleaarets Begyndelse indberette til Vor Direction, hvilke Skrifter i de gamle og nyere Sprog, han saavel som hans Medlærere, i det tilkommende Skoleaars Løb agter at forklare, samt hvilke Lære- og Læsebøger de ønske at beholde ved Underviisningen eller at sætte i Stedet for de hidtil brugte. De Skolebøger, som eengang ere indførte efter foregaaende Approbation, maae hverken

lægges tilside eller ombyttes med andre, uden Vor Directions Samtykke.

§. 43

Med hvert Kvartals Ende skal enhver af de andre Lærere til Skolens første Lærer indlevere en skriftlig Beretning om, hvilke Penssa han i enhver Specialklasse har giennemgaaet hver Maaned i Kvartalets Løb, og hvorledes de af ham ere behandlede. Af disse Beretninger, hvortil Skolens første Lærer fører sin egen, skal han til Vor Direction indsende Usskrifter, som af vedkommende Lærere ere undertegnede, og ledsage samme med de Bemærkninger, hvortil han finder sig foranlediget. Originalerne giemmes i Skolearchivet.

§. 44.

Med hvert Kvartals Begyndelse skal den første Lærer i en Forsamling af alle Lærerne forelægge en Plan for hver Hovedklasse i Skolen, i hvilken Plan det nøie bestemmes, paa hvilke Maanedens eller Ugens Dage, af hvilke Lærere, og med hvilke Arbeider og Øvelser Disciplenes Flid hiemme skal bestiaeftiges. Naar denne Plan er overveiet og aftalt med vedkommende Lærere, indføres den i Deliberationsprotocollen, og tiener til Regel for dette Gierdingaar. Den første Lærer paaseer, at samme følges.

§. 45.

Lovlige Skoleferier ere følgende:

- 1) Juleferierne, fra 24de December til 6te Januar. Med 7de Januar begynder Underviisningen igien, eller, naar denne Dag indfalder paa en Løverdag eller Søndag, da den næste Mandag.
- 2) Paaskeferierne, fra Onsdagen i Dimmelugen til 3die Paastedag inclusive.
- 3) Pintseferierne, fra Dagen for Festen til 3die Pintsedag inclusive.
- 4) Sommerferierne, i alt 14 Dage, i Slutningen af Julii og Begyndelsen af August Maaned.
- 5) Følgende Smaafrier: Eftermiddagen for den almindelige Bededag; Fastelavnsmandag; Sanct: Hansdag; de enkelte Markedsdage; men naar Markedet holdes i flere Dage, ifkun den første Markedsdag; een Dag for og een Dag efter den offentlige Eramen. Endeligen kan ogsaa den første Lærer een Gang om Maaneden bestemme en halv Dag til en overordentlig Ferie, dog saaledes, at der afvexles i Valget af Dagene.

Enhver anden Tilstaaelse af Ferier og Fritimer, naar den ikke er en Følge af overordentlige

Silfælde, er ulovlig og paadrager Ansvar for Bedkommende.

§. 46.

Det nye Skoleaar tager sin Begyndelse efter den afholdte offentlige Examen, i de norske Skoler den 1ste September, i den danske Skoler den 1ste October hvert Aar.

Femte Kapitel.

Om Disciplinen og Lærernes Pligter i Henseende til samme.

§. 47.

Ikke Flid alene, men ogsaa den udbortes Orden, den Sædelighed og Belæstændighed, som ere uundværlige i enhver offentlige Underviisningsanstalt, om den skal bestaae med Held, skulle i samtlige lærde Skoler være Hovedgjenstande for den omhyggeligste Opmærksomhed og Omsorg. Alle deres Lærere ere forpligtede til, eenigen og klogeliggen derover at vaage og dertil at medvirke, og Skolernes Foresatte bør agte paa, at enhver for dette Siemeed skadelig Mangel af Opsyn betimeliggen hæves, og at Aarsagerne dertil ryddes af Veien.

§. 48.

Vor Direction haver i alle den betroede Sko-

ler at indføre passende Skolelove, som i trykte Exemplarer uddeles. Enhver Discipel modtager ved Indtrædelsen i Skolen et Exemplar, og paamindest da i Forsamling af Lærere og Disciple om, punctligen at adlyde det, som er foreskrevet. Disse Love opslæes endvidere i ethvert af Skolens Læseværelser, og forelæses i ethvert nyt Halvaars første Skoletime i samtlige Læreres og Disciples Nærværelse, ved hvilken Leilighed de Formaninger og Advarstler anbringes, hvortil det forløbne Halvaars Erfaringer give Anledning.

§. 49.

Alle Lærere, saavel de faste, som de mod Lømbetaling antagne, ere forpligtede til, alvorligen og med Værdighed at vaage over Skolelovenes Efterlevelse, og, naar nogen Discipel forseer sig imod disse, ere de bemyndigede til, paa Stedet at vise ham tilrette, hvad enten Disciplen hører til deres Specialklasser, eller ikke.

§. 50.

Enhver Lærer holder for de Specialklasser, som ere ham betroede, en Dagbog, hvori han under den daglige Underviisning paa Stedet antegner, hvad han finder værdt at bemærke i Henseende til hver enkelt Discipels Opmærksomhed, Flid og Opførsel i Underviisningstimen, samt hvad andet

mærkeligt der maatte forefalde. Denne Dagbog bliver i Lærernes maanedlige Forsamlinger at fremlægge, og desuden at meddeele Skolens første Lærer, saa ofte han forlanger det.

§. 51.

Enhver Discipel gives sin Characterbog, i hvilken hver Lærer, idet mindste een Gang om Maanednen, indtegner efter sin Dagbog sit Vidnesbyrd om denne Discipel, til Foreviisning og Underretning for Disciplenes Forældre og Børgere, som hver Gang bør paategne, at Characterbogen er dem foreviist.

§. 52.

Foruden Dagbogen fører hver Lærer et Censurregister over alle Disciplene i hans Specialklasser, i hvilket Register han hvert Halvaar indfører Resultaterne af sine Jagttagelser og Erfaringer om enhver Discipels Naturgaver, hans Glid i Skolen og hjemme, hans Fremgang og Opførsel. Disse Censurregister blive til Vor Direction at indsende, naar de derfra maatte forlanges.

§. 53.

Grændserne for enkelt Lærers Bemyndigelse til at paalægge Disciplene Straf, og Fremgangsmaaden i Almindelighed i slige Disciplinstilfælde bestemmes af Vor Direction i den Instrux, den ha-

ver at udfærdige til Lærerne ved de lærde Skoler. All legemlig Straf, som kunde paadrage en Discipel Skade for hans Helbred, forbydes under strengt Ansvar.

§. 54.

Naar ogsaa de strengere Straffe ere forsøgte uden Virkning, eller naar en Discipel formedelst Usædelighed og for Meddisciple farligt Exempel fortjener at forvises Skolen, da skal Skolens første Lærer give hans Forældre eller Børgere Anledning til at tage ham ud af Skolen. Vilde de det ikke, da anmelder han Sagen for Skolens Ephorat, som bemyndiger til Disciplens Bortviisning. Dersom Meeningerne derom ere forskiellige, bør Indberetning uopholdelig skee til Vor Directions Afgivelse.

§. 55.

Disciplene skulle i Skolen være under bestandigt Opsyn. Enhver Lærer uden Undtagelse er forbunden til at tage Deel i dette Opsyn, og Skolens første Lærer har at vaage over, at ingen, han være Conrector, Overlærer, Adjunct eller Hielpelærer, unddrager sig fra denne Forpligtelse, eller ligegyldig forsømmer samme.

De Lærere, som give Underviisning i Formiddagens eller Eftermiddagens første Time, skulle indfinde sig saa betids, og fordeele Opsynet saale-

des imellem sig, at Disciplene, medens de forsaml
le sig i eller udenfor Skolen, ikke ere uden Opsyn.

Imellem anden og tredie saavel For- som Ef-
termiddagstime gives en kort Mellemtid til For-
friskning og Bevægelse i fri Luft, ifald det Locale
og Aarstiden tillader det, men aldrig uden Opsyn
af en af Lærerne, hvilke heri maae afveje med
hinanden.

Skulde imidlertid Skolens første Lærer finde
det tilraadeligt, at de ældre Disciple i denne For-
friskning ikke deeltage paa samme Tid, som de yng-
re Disciple, da tilskaaes den hine imellem tredie
og fjerde Formiddagstime.

Naar Disciplene ved Læretimernes Omvexling
indtage deres Pladser i en anden Specialklasse, da
maa de tilstedeværende Lærere alvorligen forebyg-
ge al uanstændig Trængen og larmende Omløben,
og i den sidste For- og Eftermiddagstime maae de
stedse være de sidste, der forlade Klassen og Skolen.

§. 56.

For Sangopvartning i og udenfor Kirkerne,
som forhen har været paalagt de lærde Skolers Læ-
rere og Disciple, have Vi fritaget dem; men det
er Vor Willie, at Disciplene skulle bivaane den of-
fentlige Gudstieneste, under afvejlende Tilsyn af
Lærerne, forsaavidt Disciplene ikke paa Stedetha-

de Forældre eller Bærger; hvis Pligt det er selv at sørge derfor.

Siette Kapitel.

Om Disciple's Antagelse, Betingelserne ved samme, Skolepenge m. v.

§. 57.

For enhver af de lærde Skoler skal Vor Direction fastsætte det høieste Antal af Disciple, som kunne søge samme. Ligeledes bestemmer Directionen, hvor mange Disciple i det høieste paa een Tid maae deeltage i Underviisningen i enhver af de enkelte Specialklasser; og naar disse, især Elementarklasserne, skulde være opfyldte med Disciple af alt for forskieltig Fremgang, da skal denne Mangel afhjælpes ved at affondre nogle af dem i en særskilt Afdeeling.

§. 58.

I Almindelighed er enhver Discipel, naar og saalænge han er bestemt til Studeringer, forbunden til at besøge alle de Læretimer, som ere fastsatte for den latinske Hovedklasse, til hvilken han horer. Efter udtrykkelig Forlangende af Forældre eller Bærger, kan dog Undtagelse fra denne Regel finde Sted,

- 1) for de første Begyndere i deres første Skoleaar, dog kun i saadanne Læreflasser, i hvilke deres Fraværelse ikke siden vil have nogen skadelig Mangel paa Forfundskeer til Følge;
- 2) i Religionsunderviisningstimerne for de Disciple, der henhøre til et andet Samfund, end de tvende protestantiske;
- 3) i de hebraiske Læretimer for dem, som ikke ere bestemte til det theologiske Studium;
- 4) i Læretimerne for Tegning og Vocalmusik; og ellers.
- 5) i de Deele af Underviisningen, i hvilke en Discipel, efter vedkommende Læreres Dom og Skolens første Lærers Døertydning, allerede har opnaaet den Grad af Dvelse og Færdighed, som Klassen, han hører til, ellers skulde forskaffe ham.

Naar en Discipel, med Undtagelse af de her nævnte Tilfælde, ikke besøger alle de Timer, som ere fastsatte for de Specialklasser, der gaae parallelle med den latinske Hovedklasse, til hvilken han hører, da bør Skolen i sin Tid ikke befatte sig med hans Dimission til Universitetet.

§. 59.

Dersom Skolens første Lærer af egen Erfaring og Medlæreres prøvede Domme om en Discipels

Anlæg og Eøner har tilstrækkelig Grund til at skønne, at en til Studeringer bestemt Discipel ikke der- til er oplagt, er det hans Pligt at underrette Disciplens Forældre eller Bærger derom, og at gjøre dem opmærksomme paa, hvor nødvendigt det er, at de itide vælge en anden Bestemmelse, der svarer til hans Eøner. Vel kan det tillades en saadan Discipel derefter at tage Deel i Underviisningen lige med Ikke-studerende, men Skolebeneficier kan han da ikke nyde.

§. 60.

De Ikke-studerende, hvilke efter denne Forordnings §. 1 kunne søge de lærde Skoler, tilstædes Udgang til den Underviisning, der gives begge de nederste Klasser, enten i alle Lærefag, eller saa mange, som deres Forældre eller Bærger maatte ønske. Fremdeles kunne de tage Deel i den Underviisning, der gives de øverste Klasser i de nyere Sprog og om videnskabelige Gienstande. Imidlertid maa den Underviisning, i hvilken ogsaa Ikke-studerende tage Deel, hverken i Materie eller Form afvige fra den de lærde Skoler foreskrevne Læreplan, og Lægesaalidet maa den engang bestemte Orden og Følge i Klasser og Lektioner for deres Skyld forandres. Ei heller maa de Ikke-studerendes Antal i nogen Specialklasse, uden Directionens Tilladelse,

udgiske meere end en tredie Deel af de paa samme Tid i Klassen værende Disciple, og i intet Tilfælde meere end en tredie Deel af det for Klassens Disciple fastsatte Maximum.

§. 61.

Samtlige Disciple uden Undtagelse skulle i enhver Skole indtegnes i en almindelig Protocol. I nøiagtig Overensstemmelse med denne Protocol affattes alle Vidnesbyrd, som meddeles Disciple-
ne; og aarligen indsendes til Vor Direction schematiske Udtoge af denne Protocol, i den Form, som Directionen bestemmer.

§. 62.

I Almindelighed antages nye Disciple ikkun ved et nyt Skoleaars Begyndelse. I Skoleaarets Løb, selv ved Begyndelsen af det andet Halvaar, maa ingen Optagelse af nye Disciple finde Sted, med mindre der skulde være særdeles Omstændigheder, som gjorde det vigtigt for et ungt Menneske, strax, skjøndt ikke i rette Tid, at kunne blive antaget; men selv da maae hans Kundskaber og Fremgang være af den Bestaaffenhed, at den Tid, der i Skolen paa ham bliver at anvende, ikke bliver nogen Forsinkelse for de øvrige Klassens Disciple.
Universit. og Skole-Annaler 1810. I B. G

ciple. Den derom tagne Beslutning og Auledningen dertil indføres i den Protocol, som holdes i Lærersforsamlingerne.

§. 63.

Som væsentlige Betingelser ved nye Disciples Optagelse fastsættes følgende:

- 1) at de ved deres Indtrædelse i Skolen have fyldt det tiende Aar, eller dog kun i det høieste feile nogle faa Maaneder i denne Alder, hvilket ved Indskrivningen maa bevises med Døbsattest, der glemmes som Bilag til Skoleprotocollen;
- 2) at de kunne læse dansk og latin skrift med Færdighed, og at de i Regning ere bekendte med de fire Species;
- 3) at de hverken ere forviste fra een af de lærde Skoler, ei heller have forladt den paa nogen lovstridig Maade, hvorefter Skolens første Lærer bør skaffe sig den fornødne Visshed;
- 4) at deres Sæder ere ufordærvede og deres Adfærd sømmelig;
- 5) at deres Alder ikke staaer i alt for stort Misforhold til den Alder, der maa ansees som den meest passende for den Klasse, til hvilken de, efter deres medbragte Kundskaber, kunne henhøre. Over 18 Aars Alder maa ingen Disci-

pel, end ikke i Skolernes øverste Klasser, antages, med mindre speciel Tilladelse dertil erholdes

§. 64.

Naar nogen anmeldes til Optagelse, skal Anmeldelsen skee skriftlig til Skolens første Lærer, fire Maaneder i Forveien, for at fornemme, om i Skolen kan blive Plads. I denne Anmeldelse maa bestemt angives den Anmeldtes Fødselsaar og Fødested, hans Forældres Navn og Stand, den Underviisning, han hidtil har nydt, og hans Fremgang i samme. Anmeldelsen fremlægges da i sin Tid af den første Lærer i Lærernes Forsamling, og i deres Nærværelse prøver han den anmeldte Discipels Kundskaber, og lader samme prøve af de andre Lærere i deres Fag. Efter Udfaldet af denne Prøve, saavel som med Hensyn paa de i foregaaende §. fastsatte Betingelser, bestemmer Skolens første Lærer, om den Prøvede kan antages, og, saafremt han antages, i hvilken Klasse han skal have sin Plads.

§. 65.

Naar Disciplene indføres i den almindelige Skoleprotokol, erlægges for hver 5 Rd. i Indskrivningspenge, som beregnes Skolekassen til Ind-

tægt. Fra denne Udgiwt ere allene de Disciple befriede, som fra en Middelskole gaae over til en af de fuldstændige lærde Skoler, for der at fortsætte og fuldende deres begyndte Skolestudier.

§. 66.

Skolepengene for hver Discipel, saavel i de fuldstændige Skoler som i Middelskolerne, bestemmes til 20 Rdlr. aarligen. Kun i Kiøbenhavns Cathedralskole blive de herefter, som før, 30 Rdlr. aarligen for hver. I Tilfælde, at flere Brødre paa samme Tid besøge Skolen, betales for den anden kun 15 Rdlr., i Kiøbenhavn 20 Rdlr.; for den tredie kun 10 Rdlr. for flere end tre Intet.

Disse her bestemte Skolepenge, -hvori ingen Medsættelse finder Sted, betales for alle Disciple uden Undtagelse, enten de besøge alle eller kun enkelte Læretimer, naar og saalænge dem ikke er tilstaaet fri Skolegang. De erlægges i fire Kvartaler, en Fierdedeel i hvert Kvartal. De indkræves forud i Kvartalernes Begyndelse, og naar de engang ere hævede, betales de i intet Tilfælde tilbage.

§. 67.

For at erstatte Skolekassen Udgiwterne til Lys, Varme og andre Skolens mindre Fornødenheder, erlægger desuden enhver Discipel uden Forstiel 3

Rdlr. Ogsaa dette Contingent betales forud ved Begyndelsen af første og tredie Kvartal.

§. 68.

Naar nogen Skole maatte med de øvrige Klasser forbinde en Handelsklasse eller anden lignende Indretning til Bedste for Ikkestuderende, forbydes for dem, som denne Foranstaltning kommer tilgode, Skolepengene saa meget, som fornødent gøres, for at erstatte Skolen de Omkostninger, som dermed ere forbundne.

§. 69.

Foruden det her af Os Bestemte, er Intet for Skoleunderviisningen at betale, hverken til Skolens Lærere eller Betiente, og forbydes samtlige Lærere, under Straf af Embedsfortabelse, at modtage nogen Betaling eller Douceur af Skolens Disciple, være sig middelbart eller umiddelbart.

§. 70.

Naar betalende Disciple ere udmeldte af Skolen, eller i nogen Tid have været borte, uden at angive gyldige Aarsager for deres Udeblivelse, kunne de vel antages igien, naar der søges om Tilladelse dertil for dem, og derimod ellers Intet er til Hinder. Men i første Tilfælde ere de at ansee som nye Disciple, og maae derfor paa ny prøves, og igien betale Indskrivningspenge; i sidste Tilfælde

have de, førend de igien antages, først at erlægge, hvad der af deres Skolecontingent muligen endnu kunde restere.

(fortsættes.)

II. Uædsbeviisninger.

Da Hans Majestæt den 28 Januar 1810 i Egen Allerhøieste Person præfiderede Sine Ordrens Capitul, udnævnte og optog Allerhøist samme Rector ved Cathedralskolen i Bergen, Professor F. C. A r e n s, og Rector ved Cathedralskolen i Ribe, Professor P. H a n s e n, til Riddere af Dannebrogordenens fjerde Klasse.

III. Efterretning om de lærde Skolers nuværende Freqvenz.

I hvilken Grad Agtelsen for og Tilliden til de lærde Skoler har tiltaget siden deres Reform, derom vidner Intet tydeligere end den Hastighed, hvormed Disciplenes Antal i de fleste Skoler er voxet. En sammenlignende Udsigt herover giver højsføiede Tabel (A), hvis Resultat er, at med Begyndelsen af det nuværende Skoleaar (October

Skoler.	Naar reformerede.	Daværende Antal af Disciple.	Antal af Disciple ved Begyndelsen af Skoleaaret 1810.	Silvært.	Aftagelse.
Nalborg	1805	28	18		10
Narhuus	1806	40	62	22	
Bergen	1805	18	36	18	
Christiania	1801	22 a)	57	35	
Christiansand	1805	15	28	13	
Elding	1806	8	12	4	
Frederiksborg	1806	21	53	32	
Fredericia	1806	7	15	8	
Helsingør	1806	15	59	44	
Horsens	1806	25	17		8
Kjøbenhavn	1799	24 a)	100	76	
Kongsberg	1807	12	20	8	
Nakskov	1807	5 b)	33	28	
Nyborg	1806	13	21	8	
Nykjøbing	1806	14	47	33	
Odense	1802	23 a)	53	30	
Randers	1806	23	46	23	
Ribe	1805	22 c)	30	8	
Roeskilde	1806	26 d)	39	13	
Tronhjem	1806	16	29	13	
Viborg	1806	18	30	12	
Vordingborg	1807	16	18	2	
		411 e)	823 f)	430	18

Naar fra Silværtens Sum 430
 drages Aftagelsens Sum 18
 bliver Silværtten i Alt 412

I nogle af disse Skoler er Disciplenes Antal endnu siden det nye Skoleaars Begyndelse mærkeligen steget, f. Ex. i Randers til 51, i Christiania til 72. I Frueskole i Kjøbenhavn ere i det nu løbende Skoleaar anmeldte 38 nye Disciple til Antagelse i det seneste til Efteraaret.

- a) Det Antal af Disciple i Ribe, Odense og Christiania Skoler ved deres Reform, som her findes opgivet, er det, som bemeldte Skoler havde umiddelbar før de reformeredes; det, som angives i disse Annaler 1809 2 B. S. 120 f og 278 f er Antallet, saaledes som det i bemeldte Skoler var umiddelbar efter deres Reform.
- b) Hvoraf dog de 4 forlode Skolen ved dens Reform, saa at Hr. Overlærer Stephansen ved sin Tiltrædelse ikkun fandt 1 Discipel sammesteds.
- c) I Aaret 1598 vare der i Ribe Skole alene 315, som fik Almisse. S. Terpag. Rip. Cimbr. p. 506. I Begyndelsen af samme Aarhundrede havde Skolen 700 Disciple, og de andre større Skoler i lige Forhold, efter et Vidnesbyrd af Petr. Palladius (første lutheriske Biskop i Sieland, fød i Ribe 1503) saaledes lydende: „Den thiid vi, som nu er Klerke herinde, ginge til Schole och vaare smaa Sincher, da maatte vi hen offven paa Scholeloffen, saa mange Pøblinger vaar der, og det vaar fuld bode offuen och nedem, 700 udi Riiber Schole, 900 udi Roskild Schole“ (af en haandskreven Anmærkning i det Exemplar af Terpagers, som Skolebibliotheket i Ribe eier, og som har tilhørt den flittige Samler, Præsten Grønlund i Ribe.)
- d) I Begyndelsen af det sextende Aarhundrede havde denne Skole efter ovenstaaende Vidnesbyrd 900 Disciple. I Aaret 1681 havde den, efter en Optegnelse i Skolens Archiv, i de fem nederste Lectier, altsaa foruden Mesterlectien, 109, hvoraf 44 i den første eller Sinke-Lectien.
- e) Dette Antal udgjorde neppe det halve Beløb af den hele Ungdom, som forberededes til Universitetet; thi i Aaret 1806, da de fleste Skoler reformeredes, havde af 101, som til Universitetet bleve dimitterede, ikkun 47 nydt Underviisning i de offentlige Skoler.
- f) Heri ere dog ikke iberegne de Disciplene i Slagelse endnu ei reformerede Skole, hvis Antal er omtrent 20; ei heller de i Skolen paa Island, hvis Antal i Aaret 1807 udgjorde 28.

1809) var Totalsummen af Disciplene i begge Rigers lærde Skoler steget til 820 (See højskolede Label) eller det Dobbelte mod hvad det var ved Reformens Indførelse, hvorvel Udgangen til de lærde Skoler, som forhen stod alle anmeldte Disciple aaben, er bleven underkastet flere Betingelser; hvorvel Stipendiaternes Antal, hvoraf nogle Skoler ved deres Reform havde ligesaa mange, som der vare Disciple, betydeligen er bleven formindsket, og til Studeringer ei oplagte Hoveder ere bleve henviiste til anden for dem mere passende Bestemmelse, ligesom og nogle hist og her i Anledning af Tidsumstændighederne selv ere udtraadte for at gaae ind paa anden Bane. Af det nærværende Antal er de Ikke-studerendes saare ubetydeligt *); alle de øvrige forberedes til academiske Studier. Et Beviis mere paa Skolernes tiltagende Ugtelse er ogsaa dette, at stedse flere Forældre af Stand og Formue, hvilke forhen vare vante til at betragte disse Læreanstalter med en vis

*) Det største Antal af Ikke-studerende havde forholds- mæssigen Bordingborg Skole, hvor af 18 de 13 vare Ikke-studerende, eller ei endnu til Studeringer bestemte. I Helsingørs Skole udgjorde de 16 af 59. I Bergen vare af 36 syv Ikke-studerende; i Aarhus 10 af 62, i Nyborg 2 af 21. I adskillige Skoler gives aldeles ingen Ikke-studerende.

Kingeagt, betroede samme deres til Studeringer eller en fortrinligere Dannelse for det borgerlige Liv bestemte Sønner, for at lade disse tage Deel i den offentlige Underviisnings Fordele *). Denne Tiltid er ikke lidet forøget ved de Forbedringer i Henseende til Disciplenes anstændige og moraliske Opførsel, der kiendeligen har viist sig som en Følge af en velordnet Disciplin og af Lærernes Narvaaggenhed, saa at sædelig Tugt nu kan siges i de lærde Skoler at være blesen herskende, endog saa og i Særdeleshed i dem, hvor Raahed og Disciplinens Forfald meest havde taget Overhaand.

IV. Høitideligheder

I. i Odense

Den 30 Jan. blev Hs. Maiest. Kongens Fødselsdag høitideligholdt ved en offentlig Actus paa

*) Disses Vigtighed for Ungdommen og for Staten har Udg. søgt at vise i sit Skrift om Nationalopdragelsen S. 284 f. At det dog er langt fra, at Forordningene med offentlig Underviisning ere forbundne af de høiere Klasser, dette har Udg. ofte nok Leilighed til at iagttage, ligesom Følgerne deraf mindst kunne blive ubemærkede af de academiske Lærere.

Gymnasiet's store Høresal. Den af Hr. Oberlærer Trojel i denne Anledning holdte Tale handlede om „den fornuftigste og frydeligste Synspunkt, hvorfra et krigførende Folk bør overstue sin Skiæbne, for selv under Krigens Lidelser at forberede sig til, værdigen at nyde den kommende Freds Velsignelser.“ Dette Emne blev af Taleren saaledes udført, at han, uden at hylde deres Mening, der ansee Krigens Under for de eeneste Midler til høiere Goder, til Trøst og Belærelse fremstillede visse gavnlige Følger, som hine kunne have. Et almindeligt Tilbageblik paa nogle af de mærkeligste og voldsomste Optrin i Historien, Perserkrigen, Rom's Erobringer og Fald, Arabernes Oversvømmelser, Korstogene, det nyere Europas Religions- og Borgerkrige tjente til at fæste Opmærksomheden paa det Enkeltes Sammenhæng og Forbindelse med det Hele i Begivenhedernes store Række; nærmere betragtedes det Spørgsmaal, hvorledes et Folk selv kan og bør benytte Ulykken som Mittel til sit forsgede Vel i Fremtiden. Sædelighed, forbunden med Religiositet, Broderkærlighed, Mandighed, Tarvelighed, Arbeidsomhed og Almeenaand fremstilledes som de Dyder, hiin Skole især er skikket til at fremelske og udvikle, som den

Virkning af Krig, hvis Indtrædelse og Udbredelse (naar den finder Sted) ved sine velgørende Frugter ei allene holder Skadesløs for de temporelle Lidelser, men ogsaa forvandler disse til Kilder for en høiere og mere befæstet Nationallykke. For og efter Taleren opførtes Musik, hvortil Texten var forfattet af Adjunct **W i b e r g**. Til Høitideligheden var skeet Indbydelse ved et Program af Hr. Overlærer **B j ø r n**, indeholdende historiske Efterretninger om Dr. **Gall** og hans Organlære. (Indrykket i dette Hæfte).

2. i Nyborg

Onsdagen den 21 Feb. Kl. 11 om Formiddagen blev den nye Skolebygning *) indviet og Skolens nye Rector, **E. M u n t h e**, indsat af H. H. Hr. Biskop, Ridder **H a n s e n**. Biskoppens Tale handlede om Gymnastikens og Musikens velgørende Indflydelse paa Mennesket; Rectoren anførte nogle af de Aarsager, han havde til at glæde sig over, at han var bleven ansat ved den lærde Skole Nyborg. Før, mellem og efter Talerne blev affjunget en Cantate, som ledsagedes af et Positiv. Et Par Dage i forveien bleve Disciplenes Fædre og Bærger og Byens

*) Jevnf. disse Annal. 1809. 2 B. S. 102 f.

**) Vil nærmere blive anmeldt i disse Annaler.

anseeligste Borgere, Embeds- og Hædermænd indbudne til at bivaane Høitiden, som holdtes i den nye Skoles store Sal. Dagen efter var et Bal af Skolens Disciple.

V. Skole skrifter.

I. De habitu Christianandi ad scholam literariam; et Indbydelseskrift til den offentlige Examen i Christiansands Cathedralskole i September 1808, af Hermann A m b e r g, Skolens Rector.

IO IC. 4.

Efter et Par foreløbige Bemærkninger, hvorfor denne Gang et saa populært Emne er valgt, gaaer Forf. over til sit egentlige Diemeed: at handle om, hvorvidt Byen Christiansand er beqvem til Sæde for en lærd Skole. Han omtaler først, hvad der kan eller pleier at bemærkes derimod, dernæst, hvad der er at sige til Forsvar derfor.

Der gives de, som paastaae, at Byens Beliggenhed selv gjør den lidet skikket til at have en lærd Skole, i Hensyn paa, at den ligger paa en Udkant af Norge mod Sønden; at Stiftet, som har sit Navn af den, paa tvende Sider begrændses af Aggershuus- og Bergens Stifter, der begge

have deres egne og stærkt besøgte lærde Skoler, saa at man derfra ingen Disciple kan vente; at Kysten, paa hvilken Byen ligger, saavel som denne selv for det meeste beboes af Sæfolk, Fiskere og Tømmermænd, hvis Børn pleie at holdes til ganske anden Underviisning end den, som gives i en lærd Skole; og endelig at mod Landsiden bestaae de andre Strækninger for en stor Deel af øde Fielde og Skove, eller, om hist og her findes bedre dyrkede Steder, er disse Folkemængde dog alt for liden til, at Skolen derfra kan vente nogen Tilgang, saa meget mindre, som Børnene gierne blive ved Forældrenes Næringsvei, og disse i alt Fald finde det baade fordelagtigere og mindre bekosteligt at sende dem til en eller anden af de nærliggende Sæstæder eller Havne, for der at lære Handel, Skibsbyggerie eller Søevæsen.

At de anførte Omstændigheder ere ligesaa mange Hindringer for Cathedral skolens Freqvenz, kan ingenlunde nægtes, og især maa den sidst omtalte ansees som en Hovedgrund, hvorfor der altid ere blevne saa faa Disciple indsatte i samme, endog af de anseeligere Familiers og selv de Lærdes eller Studeertes Sønner. Fra 1745 (længere gaae Skolens Aarbøger ei tilbage) til 1808 har den i alt ikke været besøgt uden af 225 Disciple, hvoraf kun

1 har været fra Stavanger, 5 fra Mandal, 4 fra Øster-Risør, 4 fra Arendal, 3 fra Flekkefjord, 25 fra Landet; alle de øvrige, med Undtagelse af 6 fra Aggershuus, 1 fra Bergens-Stift og 4 fra Danmark (meest fra Aalborg Stift), vare af Christiansand selv, som for nærværende Tid fremstiller den Mærkværdighed, at tre Fædre i samme Hver have tre Sønner i Skolen, hvilke 9 udgøre over $\frac{1}{3}$ af Skolens hele Discipelantal (31). Men som Hovedaarsager til den liden Frekvens, Skolen stedse har havt, blive, foruden de foranførte, ogsaa tvende andre Omstændigheder at tage i Betragtning, den ene, at Skolen var alt for slet doteret *) til, at den kunde udrede nogen Understøttelse for trængende, især udenbys, Disciple; den anden, at Skolens blot lærde Bestemmelse, hvilken endog stempledtes med Navnet Latin-skole, ikke syntes ret at passe til den paa Stedet herskende Mand, der næsten

*) Skolens hele aarlige visse Indtægt af Capitaler, Jordegods og nogle faa andre Kilder udgior omtrent 2400 Rd.; nu beløbe Lønningerne allene over 3000 Rd. Skolekassen maa derfor, i Overensstemmelse med den kongelige Resolution af 22de Mai 1807 (i disse Ann. 1807 2 B. S. 333 ff.) og Forordningen af 7 Nov. 1809 S. 110, hjælpes ved Tilskud fra Christiania Cathedral-skole.

udelukkende er rettet til Kjøbmandskab og hvad dermed staaer i Forbindelse. Hiin Uleilighed vedvæ-
rer endnu ; den anden er noget formindsket ved den
Forandring, at Skolen nu, siden dens Reform i
Maret 1806, ogsaa kan benyttes af Ikkestuderende.
Paa Disciplenes Mængde kommer det imidlertid
mindre an end paa deres Udvalg, og det er gavn-
ligere for Staten, at de lærde Skoler besøges af
færre, men vel oplagte og sædeligen dannede Yng-
linge, end at et stort Antal af saadanne, som ingen
Vere gjøre Videnskaberne, dimitteres derfra til
Universitetet. Kunde derfor end slet ingen Tilgang
ventes andensteds fra, gives der dog i Byen selv
saa mange hæderlige Familier af alle Klasser, at en
lærd Skole endog allene for deres Skyld maa ansees
ønskelig, ligesom deres Børn ogsaa for det meeste
kunne være tilstrækkelige til at vedligeholde en an-
tagelig Freqvenz.

Den anden Indvending, man finder at gjøre
mod Christiansands Beqvemhed til at være Sædet
for en lærd Skole, er den sammesteds herskende Dyr-
hed paa alle Livets Fornødenheder. Denne Anke
er vist nok paa det fuldkomneste grundet i Sandhed ;
men den passer for nærværende Tid næsten ligesaa
godt paa ethvert andet Sted, og saa meget mere
vilde da Christiansands Indbyggere savne Skolen,

dersom de med endnn større Bekostning skulde holde deres Sønner paa et fremmed Sted. Hvad udenbys Disciple angaaer, da kan Dyrrheden vel afholde adskillige Forældre fra at sætte deres Børn i Skolen; men det ligger ikke helier i de lærde Skolers Indretning eller Bestemmelse, at de just skulle besøges af dem, som ganske ere blottede for egne Hielpeskilder. Udgangen til de lærde Skoler bør ikke gøres alt for let. De Glestes egen Formue-tilstand bør være saaledes, at de ikke have behov ganske at leve paa det Offentliges Bekostning. Denne Grundsætning forhindrer ikke, ved særdeles Understøttelse at fremhielpe og opmuntre saadanne trængende Unglinge, som opvække fortrinligt Haab om sig. Dertil ere de Skolestipendier bestemte, som Forfædrenes Gavnildhed har gjort det muligt at tildele. De fattigere Skoler kunne hielpes fra de rigere. Men hvad de mere formuende Forældre angaaer, da er der i denne Henseende Intet, som kunde affkrække dem fra at sætte deres Børn i Christiansands Skole.

Her er en tredie Omstændighed, hvilken dog mere anføres som Betænkelighed end Anke, denne nemlig, at Christiansand som hyppig Samlingsplads for en stor Mængde Skibe af alle Nationer, ja undertiden for hele Flaader, er et for unge Menneskers

Sædelighed farligt Sted. Men deels er det Opdragelsens Sag at vaage over, at Ungdommen ikke fordærves, deels er det bedre, at den sidste noget betimeligen vænnes til at see og flye Laster og Nyggesløshed, end at den, alt for ubekiendt med samnes Skikkelse og Følger, paa een Gang træder ud i Verden og maastee først ved sine egen Skade lærer det, som den allerede ved Synet af andres Exempel kunde være kommen i Erfaring om.

Forfatteren gaaer nu over til at betragte Byens Fordele med Hensyn til dets Bequemhed for en lærd Skole.

Blant disse bemærker han først den sunde Luft, som maa tilskrives deels Stedets Beliggenhed ved Søen, deels den Omstændighed, at den sandige Grund omkring Byen ei tillader nogen Sump at danne sig, hvis Uddunstninger kunde blive skadelige for Helbreden.

Et andet Gode ved Byen er dens middelmådige Størrelse. Denne forener Landets og Stædernes Fordele uden at medføre begges Uleiligheder. Man er her lige langt borte fra det Plumpe og det Overforfinede, fra Smudsigheid og hyppig Pragt. Dette Forhold af Cultur og Levemaade er i Henseende til Ungdommens Sannelse allene det ønskeligste.

Den nærmeste omliggende Egns Bestaaffenhed anbefaler sig vel ikke ved Ynde. Kysten udgør en sammenhængende Række af øde Klipper og Banker, hvilke dog i Krigstider yde en velkommen Sikkerhed. Smidlertid fattes det i Byens Nabolag ikke paa behagelige Naturpartier, veldyrkede Marker, Stionne Dale og blomsterrige Enge, naar man kun først vil paatage sig lidt Uleilighed med at stige over et eller andet Fjeld, sætte over en eller anden Flod eller liden Bugt eller gjøre en taalelig Omvei. Interessant Billede paa vore Studier! Banen er i Førstningen knudret og uindtagende, men længere frem bliver den saa meget mere behagelig.

Programmet slattes med Anmeldelsen af Examen og et Par Ord til Minde af den haabefulde Discipel Christ. Soph. Frid. Bracht, som Døden nogle Maaneder iforveien havde bortrevet, da han allerede var næsten moden til at dimitteres. De Bøger, som denne fortrinlige Discipel ved enhver af de foregaaende Examina havde erholdt som Flitigheds-Belønninger, ere efter hans Død, ifølge Faderens Bestemmelse, forblevne ved Skolebibliotheket til Erindring og Exempel.

Det af samme Forfatter i Maret 1807 udstødte Skoleprogram havede de vocabulorum latinæ præcipue lingvæ accurate intelligendorum difficultate. I Slutningen bemærker han, at selv de bedste Forsøg i den latinske Synonymik efterlode meget at tilføie eller rette, og fremsætter nogle Ex-
 empler paa saadanne Mangler. Saaledes ere selv i Ernestis „Versuch einer allgemeinen lateinischen Synonymik 2c.“ Leipz. 1799, 1800. 3 B. 8. Ordene: obsidere (blokere), oppugnare (beleire), expugnare (erobre) ikke nøiagtigen nok bestemte, da oppugnare forklares ved Bestürmen.“ I Oversættelser forblandes de jævnlig. Saaledes er den sande Mening af Liv. II. 11. „confiliis ab oppugnanda urbe ad obsidendam versis“ selv i vor Møllers smukke Oversættelse forseilet. Istedet for „opgav sin Plan at erobre Bhen med Storm, og skred til en formelig Beleiring“ maatte det hedde: „opgav den formelige Beleiring og indskrænkede sig til at blokere Bhen“ (forandrede Beleiringen til en Blokade.)

Den Examen, til hvilken ved dette Program blev indbudet, tog først sin Begyndelse i December 1807. Marsagen dertil var Krigens pludselige Udbrud i August. Allerede strax i Begyndelsen sendte nogle faa Forældre deres Børn ud paa Lan-

det. Men da Efterretningen om Hobedskadens Skiebne indløb, paakom alle en saadan Skræk, at de fleste Familier af Stand flygtede fra Byen og Skolen derved næsten blev øde. Underviisningens Standning varede dog ikke over en Uges Tid, da Skrækken igien satte sig, og Disciplene efterhaanden igien indfandt sig i Skolen *).

2. De natatione, inprimis apud Romanos, auctore M. Benedicto Bendtsen, Rect. Schol. Fridericiburg. Hauniæ 1809. 22 p. 4. Et Indbydelseskrift til den offentlige Examen i Frederiksborg Skole i October 1809.

Forf., som forrige Aar ved lignende Leilighed i en af Roms lærdeste og hypperste Statsmænd fremstillede det meest talende Beviis paa den aandelige Culturs velgiørende Indflydelse og høie Værd, har dennegang villet giøre sit Bekiendtskab med den classiske Oldtid frugtbringende for en Green af den legemlige Dannelse, hvis Bigtighed endnu er saa langt fra hos os at være tilbørligen erkiendt, at den, naar undtages nogle enkelte Steder, saa

§ 2

*) Disse Efterretninger leveres saa sildig, fordi de først nyligen ere komne til Udgiverens Kundskab.

godt som hører til de endnu forsømte Dele af den
 physiske Opdragelse.

At en Lærd og Forstander for en Lærd Skole
 ogsaa i denne Henseende paadrivder Ungdommens
 fuldkomne Udvikling, kan bidrage til at formindste
 den almindelige, med Hensyn til ældre Erfaringer
 maastee ikke ugrundede, Mening om de Lærdes Eige-
 gyldighed for den physiske Dannelse og legemlige
 Færdigheder.

En særdeles Anledning til at vælge det angiv-
 ne Emne gav de ved Frederiksborg Skole i de
 sidste Aar med Held indførte Svømmesvølsker *), i
 hvilke Forf. (p. 3) erkjender en af de gavnlige For-
 bedringer, som Skolens Reform har havt til
 Følge. Uden at opholde sig ved at forsvare disse
 Svølskers Nytte, om hvilke der blant alle Fornufti-
 ge hos de Gamle og Nyere aldrig have været for-
 skjellige Meninger, gaaer han strax p. 5 over til
 det Historiske, som var hans egentlige Forsæt.

Svømmen er ligesaa gammel som Menneske-
 slægten selv. Naturen selv er heri Menneskets
 Anfører. En Færdighed, saare let at erhverve,
 tiltog ved Forsøg og Øvelse. Alle barbariske og

*) Jevnf. disse Amaal. 1809. 2 B. S. 107.

halvbarbariske Folk udmærke sig i samme *). De hos de gamle Folkeslag saa almindelige Badninger maatte dertil give en hyppig Anledning. Germanernes og Batavernes overordentlige Færdighed i at svømme bevidnes af Pomponius Mela **) og Tacitus ***). Hvor øvede de gamle Skandinaver deri vare, er tilstrækkelig bekiendt. Til den lacedæmoniske Ungdoms Opdragelse hørte Svømmesvølsler i Floden Eurotas, og Atheniensernes Ordsprog: „han kan hverken svømme eller læse“ viser, at Uvidenhed i det første af dem blev anseet for en ligesaa stor Sieldenhed som Skam. Hos Lacedæmonerne lagde ogsaa Fruentimmerne sig efter denne Færdighed ****), hvilken ogsaa var og er endnu almindelig hos andre mindre cultiverede Folk.

Forf. gaaer nu p. 7 over til Romerne, med hvilke han, efter sit Niemeed, i Særdeleshed sysselsætter sig. Hos Romerne var Svømmen en daglig Øvelse og almindelig Færdighed. Det er upaatvivleligt, at Italiens gamle Indbyggere li-

*) Baskholms Efterretninger om Mennesket i dets vilde og raa Tilstand. 2 D. S. 399. Plin. Hist. nat. VI. 29.

**) De situ orbis III. 3.

***) Hist. IV. 12. Vit. Agricol c. 18.

****) Cicer. Qvæst. Tuscul. II. 15.

gesom Germanerne fra Ungdommen af gjorde deres Børn fortrolige med Vandet, hvilket bekræftes ved mange Exempler af Profaster og Digtere. De sidstes opdigtede Begivenheder ophøre derfor ikke at være overensstemmende med de Tiders Vand og Sædvaner, i hvilke de hensættes *). At endnu under Keiserne ogsaa Fruentimmer og fornemme Fruentimmer lærte at svømme, kan sluttes af det, Suetonius fortæller om Agrippina **).

Men nu opstaaer det Spørgsmaal, naar, hvorledes og ved hvilken Underviisning Romerne lærte at svømme. Om dette, som da bekiendt nok, give de latinske Skribenter ingen egentlig Forklaring. Man maa altsaa slutte det af de Steder, af hvilke Noget til Oplysning i denne Henseende kan udledes.

Først er det da af sig selv indlysende, at de ældste Indvaanere i Italien have efter Naturens Anviisning i Søer og Floder vænnet sig til at svømme. I Byen Rom selv var i de ældste Tider et Bassin, kaldet piscina publica, dertil bestemt. Dette var da Roms ældste Svømmeskole. Det blev siden udtørret eller opfyldt ***).

*) Virg. Æneid. IX. 604. 815. XI. 548. Liv. III. 10. 13.

***) Om Nero C. 34. Jvf. Tac. Annal. XIV. 5.

***) Adler Beschreibung der Stadt Rom. S. 333.

Men da Baden var saa hyppig i Rom baade for Sundhedens Skyld efter Lægernes Forfærd, og til Fornøielse, saavel som af Nødvendighed efter andre Øvelser, saa er det klart, at Baden gav Anledning til Svømmen. I Rom vare 1406 større eller mindre Bassins, der siden forøgedes til 1735. Det er sandsynligt, at det især var i disse Bassins, den romerske Ungdom lærte at svømme *).

Hertil kommer, at Badene selv vare saaledes indrettede, at man kunde svømme deri. Dette seer man blant andet af den Beskrivelse, Plinius giver af sine Villa'r i Laurentum og Tusci **). Mæcen skal have været den første, som i Rom indrettede Svømmebassin med lunket Vand ***). Nero var uden Tvivl den første, som efter Grækerne's Exempel forenede Baden med gymnastiske Øvelser.

Men især tilbød Tiberen en beqvem Leilighed til Svømmen, og her var det og, at den romerske Ungdom især øvede sig. Campus Martius, hvor andre Øvelser foretoges, laae strax derved, og det var Skik, at man efter disse kastede sig i Tiberen, for at afvaske og kisle sig. Vegetius, som levede i

*) Samme St. 93.

***) Epistol. II. 17. V. 6.

****) Hieron. Mercurial. III. 14.

Det fjerde Aarhundrede efter Christus, taler med megen Roes om de romerske Indretninger, og giver den Regel, at om Sommeren bør alle de Militære tilholdes at svømme, ja endog saavidt muligt til andre Aarets Tider *).

Da Svømmen hos Romerne ansaaes saadigtig, og i Almindelighed udgjorde en Deel af deres Opdragelse, saa er det naturligt, at der ofte forekomme Exempler paa den Færdighed, som baade Hærførere og Soldater heri besad. Forfatteren anfører S. 13 ff. saaledes Julius Cæsar, Sertorius, de romerske Legioner, som ved forskjellige Leiligheder svømmede over Rheisen, Poirenett; Philosophen Seneca og Juristen Trebatius, hvilke ogsaa opmuntrede Andre til denne Øvelse. Efter Romernes Idee om dens Bigtighed kunde det da ei heller feile, at Uvidenhed deri hos dem maatte ansees for en Skam. Horats **) dadler Sybaris's Kiælenstab, som ikke turde bobe sig i Tiberen; Keiser Caligula blev det lagt meget til Last, at han ei forstod at svømme ***), og Plinius bebreidede Keiser Domitian den Frygt, han

*) Veget. de re milit. I. 10. II. 23. III. 4.

***) Carmin. I. 8.

***) Sveton. in Calig. c. 54.

havde for Vandet *). Derimod var det en Anbefaling for unge Mennesker at udmærke sig i denne Øvelse **).

Hvad Maaden angaaer, hvorpaa Ungdommen blev anført til at svømme, da synes det Ordsprog: sine cortice nare at give tilkiende, at man pleiede, ligesom hos Grækerne, at give Begyndere Korf eller Blærer under Armene eller Brystet, for saaledes bedre at kunne holde sig oppe, indtil de havde lært de rigtige Bevægelser. Ogsaa seer man af et Sted hos Plautus ***), at de, som allerede havde nogen Øvelse, undertiden have omgiordet sig med et Slags Beenflæder af Siv. At man alligevel ogsaa havde egne Lærere, som gave sig af med at undervise i Svømmen, er saa meget mere troeligt, da der endog gaves Lærebøger deri ****). Ogsaa lader det sig med Føie antage, at Soldaterne blede ligesaavel anførte til disse som de øvrige Krigsøvelser *****). Man seer ellers, at Fædrene pleiede selv heri at undervise deres Sønner.

*) Plin. Paneg. in Traian. c. 82.

***) Horat. Carmin. III. 7. 12. Tibull. I. 4. Cic. pro Ca-
lio c. 15.

****) Aulular. Act. 4. Scen. 1.

*****) Ovid. Liber Trist. II. 486.

*****) Veget. I. 1. II. 23.

Om Cato veed man det. Cæsar-Keiser August skal deri have været sine Dattersønners Lærer *).

At der hos Romerne ere blevne anstillede offentlige Væddesvømminger, finder man ikke; dog veed man, at der i Rom vare Dykkere, som have staaet i fælles Raug med Fiskerne **), og det er rimeligt, at Fiskerlegene, hvorom man forresten ingen vis Efterretning har, ikke have bestaaet i Fiskerie, men i forskellige Øvelser, hvormed tillige Svømmen var forbunden.

Ogsaa i Romernes Colonier og Provindser var Svømmen meget almindelig. Plinius ***) bemærker om Colonien Hippo i Africa: *omnis hic ætas natandi studio tenetur, maxime pueri.* I Marseille gaves der hyppelige Svømmere ****). Efter det romerske Riges Undergang maa man vel ei længer søge romerske Skikke; imidlertid gif dog disse Øvelser ikke ganske af Moden i Italien.

Kilder og Floders Udspring ansaae de gamle Italienerne for hellige. I dem var det derfor forbudt at svømme. Det blev desaaarsag lagt Nero

*) Sveton. in August. c. 64.

**) Cilano Röm. Alterthum. IV. p. 386.

***) Epp. IX. 33.

****) Lucan. Pharsal. III. 716.

til Forbrydelse, at han var svømmet op til Udspringet af aqua Marcia, en af Rom's Vandledninger*).

I nogle Bunde var det ei engang tilladt at seile, f. E. i Vadimonis Søe**); ved andre, især Floder, vare visse Stykker hellige, andre ikke; i Nærheden af Udspringet var Helligheden størst; jo længere man kom derfra, desto mere aftog denne. Saaledes var det alene tilladt at seile i den øverste Deel af Floden Clitumnus i Umbrien; men længer nede var det endog uformeent at svømme***).

Forf. slutter med at yttre sin Fornøielse over, at man nu ogsaa i Danmark har begyndt at sætte Priis paa denne Færdighed, og deri at følge Fædrenes Exempel, fra hvilke man var vanslægtet; han tilraader, saa tidlig som muligt dertil at anføre Ungdommen, og ønsker, at ved alle Skoler Disciplene ogsaa heri maatte undervises af duelige Lærere. Endeligen omtales med Roes den Fremgang, som i sidste Sommer 24 af Frideriksborg Skoles Disciple under deres Lærers Anførsel have giort. De øvrige, bemærker Forfatt., bleve deels ved en

*) Tacit. Annal. XIV. 22.

***) Plin. Epp. VIII. 20. (Denne Søe hedder nu Lago di Bressanello og ligger i Kirkestaten.

Udg. Anm.)

****) Sammeff. ep. 8.

græsferende Feber, deels ved Forældrenes Frygt og Forbud hindrede i at følge hines Exempel; dog haaber han, at ogsaa disse i næste Sommer, da man tillige venter at blive forsynet med flere Hielpemidler end hidtil, ville indhente det Forsømte.

VI. Blandede Efterretninger.

Under den ulykkelige Ildbrand, som den 15 Marts d. A. overgik Kongsberg, blev ogsaa Midelskolen samme Steds et Nos for Luerne. Den var i Brandkassen assureret for 5,200 Rdlr. Det var dog lykket Overlærer Everdrup at faae det ikke ubetydelige Skolebibliothek samt Kaffelovnene og en deel Vinduer reddede, men Skolens Inventarium af Borde, Bænke ic. stod ei til at frelse. For at forskaffe Skolen en Interimsleilighed, blev ved Overberghauptmand Brännichs nidkiære Foranstaltning Overførsterboligen samme indrømmet, og den 27 Marts kunde den afbrudte Underviisning igien begynde.
